

ДЕРМАНІСОЗ КУРЕЙ НА ПТАХОФАБРИКАХ ПРОМИСЛОВОГО ТИПУ

Л.В.Нагорна

Сумський національний аграрний університет

У статті зазначені основні біолого-екологічні характеристики червоного курячого кліща *Dermanyssus gallinae*, який виявлявся нами на птахофабриках промислового типу в різних регіонах України. Вказані основні морфологічні особливості виявлених кліщів на різних фазах розвитку. Визначено збільшення розмірів імагінальних стадій кліща *Dermanyssus gallinae* в голодному стані до понад 1 мм, що не збігається з існуючими літературними даними. В експериментальних умовах спростовано твердження щодо повного знищення популяцій кліщів за температури нижче 5 °С. Висвітлено найпоширеніші методики встановлення діагнозу на дерманіоз у птахівництві та вказано на основні лікувально-профілактичних заходи ектопаразитозу, з урахуванням особливостей утримання птиці безпосередньо у промисловому секторі птахівництва.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими завданнями. Одним із локомотивів української економіки по праву можна назвати агропромисловий сектор, невід'ємною складовою якого є тваринництво. Птахівництво в Україні є тією галуззю тваринництва, яка, не дивлячись на різноманітні економічні перипетії, протягом останнього десятиліття нарощує виробничі потужності. Особливо це стосується промислового сектору галузі, оскільки підтримання та регулювання собівартості продукції за умови інтенсивного ведення птахівництва здійснюється з набагато вищою ефективністю, ніж в аналогічних умовах, проте за дрібнотоварного виробництва [1, 2].

Сучасне промислове птахівництво стикається з низкою неподоланих наразі проблем, в тому числі і паразитуванням на птиці та виробничих потужностях різноманітних тимчасових ектопаразитів (кліщі, клопи тощо). Червоні курячі кліщі *Dermanyssus gallinae* призводять до спалахів серед поголів'я птиці дерманіозу, який наразі має повсюдне поширення, незалежно від регіону України [2, 3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Від паразитування курячих кліщів потерпають птахофабрики як за підлогового, так і за клітково-батарейного способів утримання птиці. За останнього набагато важче проводити комплекс дезакаризаційних заходів, оскільки основна маса ектопаразитів локалізується у важкодоступних для обробки місцях, у кутах технологічного обладнання та шпаринах; непоодинокі випадки недостатнього чи повної відсутності потрапляння інсектоакарицидних препаратів на колонії кліщів. Надзвичайну гостроту проблема дерманіозу набуває у весняно-літній період, що пов'язується зі зростанням температури навколишнього середовища та активізацією розвитку ектопаразитів, в тому числі й в природних біотопах [3-5].

Курячий кліщ *Dermanyssus gallinae* вважається найнебезпечнішим паразитом на сучасних птахофабриках, незалежно від їх виробничого напрямку.

Інвазування ним птиці спричиняє низку економічних втрат внаслідок: недоотримання продукції, зниження збереженості поголів'я та яйценосності птиці, зниження якості отриманої продукції, погіршення конверсії корму, біологічної цінності ембріонів та виводимості яєць, зростання сприйнятливості до різноманітних захворювань інфекційної етіології. До дерманіозу сприйнятливими є понад 30 видів птахів, в тому числі і синантропних [6-9].

Метою нашої роботи було епізоотичне обстеження птахівничих підприємств в різних регіонах України на предмет ураження курячими кліщами та дослідження основних морфолого-екологічних характеристик виділених ектопаразитів.

Матеріали і методи. Епізоотичне обстеження проводили в різні сезони року. За проведення паразитологічного огляду пташників звертали увагу на накопичення пилу на кліткових батареях, під різноманітним технологічним обладнанням. Для паразитологічного обстеження у чашки Петрі відбирали проби пилу з площі 100 см², не менше ніж з трьох місць, у кожному із пташників. В умовах лабораторії, їх поміщали поблизу джерела тепла, нагріваючи до 35-40⁰С, цим самим активізуючи рухову активність ектопаразитів.

Вибірково оглядали птицю, виділену з різних секцій кліткових батарей у пташнику, звертаючи увагу на підкрильцеві ділянки, голову, черево. Виявлених на птиці ектопаразитів відбирали з метою подальшої їх видової ідентифікації у пробірки об'ємом 1,5 мл, заповнені 70% етиловим спиртом. Також звертали увагу на наявність на яєчній стрічці різноманітних забруднень, зокрема вкраплень крові, що є однією з патогномонічних ознак заселення пташника червоними курячими кліщами. Для визначення інтенсивності інвазії, в кожному з обстежуваних приміщень не менше ніж в трьох місцях розміщували пастки, в яких через декілька діб перебування їх у приміщенні, підраховували кількість наявних ектопаразитів. За потреби швидкого відбору проб, проводили простукування кліткового обладнання металевим прутиком, під яким розміщували знизу листи картону із загнутими краями.

Результати досліджень. Внаслідок проведення обстеження птахівничих господарств промислового типу в різних регіонах України, в окремих з них було встановлено персистенцію популяцій ектопаразитів. Після проведення лабораторних досліджень визначили, що виявлений ектопаразит належить до надродини Gamasoidea (гамасоїдні кліщі), родини Dermanyssidae, роду Dermanyssus, виду *Dermanyssus gallinae*.

ВИСНОВКИ

1. Внаслідок епізоотичного обстеження господарств було встановлено інвазування кліщем *Dermanyssus gallinae*.
2. Серією мікроскопічних досліджень, в тому числі й за використання електронної мікроскопії, доведено збільшення розмірів кліщів *Dermanyssus gallinae* в голодному стані до понад 1 мм.
3. Серією експериментів в умовах *in vitro* спростовано твердження щодо загибелі кліщів за температури нижче 5 °С.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку полягають у визначенні резистентності популяцій кліщів *Dermanyssus gallinae* до інсектоакарицидних препаратів різних хімічних груп.

ДЕРМАНИСОЗ КУРЕЙ НА ПТИЦЕФАБРИКАХ ПРОМЫШЛЕННОГО ТИПА

Л.В. Нагорная

Сумской национальной аграрный университет

АННОТАЦИЯ

В статье указаны основные биолого-экологические характеристики красного куриного клеща *Dermanyssus gallinae*, который выявлялся нами на птицефабриках промышленного типа в разных регионах Украины. Указаны основные морфологические особенности обнаруженных клещей на разных фазах развития. Определено увеличение размеров имагинальных стадий клеща *Dermanyssus gallinae* в голодном состоянии более чем

1 мм, что не совпадает с существующими литературными данными. В экспериментальных условиях опровергнуто утверждение, о полном уничтожении популяций клещей, при температуре ниже 5 °С. Освещены распространенные методики установления диагноза на дерманисоз в птицеводстве и указаны основные лечебно-профилактических мероприятия эктопаразитоза, с учетом особенностей содержания птицы непосредственно в промышленном секторе птицеводства.

DERMANISOZ CHICKENS AT POULTRY FARMS OF INDUSTRIAL TYPE

L.V. Nagorna

Sumy National Agrarian University

S U M M A R Y

*The paper shows the basic biological and ecological characteristics of the red chicken mite *Dermanyssus gallinae*, which was revealed to us the type of industrial poultry farms in different regions of Ukraine. Shows the main morphological features found ticks on different phases of development. Defined increase in the size of the imaginal stages mite *Dermanyssus gallinae* in a fasted state more than 1 mm, which does not coincide with the existing literature data. Under experimental conditions, refuted the claim of the complete destruction of tick populations, at a temperature below 5 ° C. Highlight common methods for diagnosis dermanisoz in poultry and are the main health-care activities ektoparazitosis, having regard to the poultry directly in industrial poultry sector.*

Л І Т Е Р А Т У Р А

1. Глибина В. Закони, що змінюють час, або час, який вимагає зміни законів / В. Глибина // Тваринництво сьогодні. – 2013. – № 7. – С. 8-12.
2. Ярошенко Ф.О. Птахівництво України: стан, проблеми і перспективи розвитку. – К.: Вид-во “Аграрна наука”, 2004. – 502 с.
3. Smith S.A. Parasites of birds of prey: their diagnosis and treatment / S.A. Smith // – Sem Avian Exotic Pet Medicine, 1996. – N 5. – P. 97-105.
4. Ятусевич А.И. Паразитарные болезни птиц / А. И. Ятусевич, Б.Я. Бирман, А.И. Никулин // – Минск: Полибиг, 2001. – 86 с.
5. Chirico J. Traps containing acaricides for the control of *Dermanyssus gallinae* / J. Chirico, R. Tauson // Vet. Parasitol. – 2002. – N 110. – P. 109-116.
6. Schieder T. Veterinarmedizinische Parasitologie / T. Schieder. – Stuttgart: Parey, 2006. – S. 663-648.
7. Лысенко А.Я. Лабораторные методы диагностики паразитарных болезней / А. Я. Лысенко, А. А. Красильников. – М., 1999. – 58 с.
8. Електронний ресурс [http:// www.miteresearch.org](http://www.miteresearch.org)
9. Мавланов С.И. Биологические методы борьбы с эктопаразитами животных / С. И. Мавланов // Ветеринария. – 2011. – № 10. – С. 38-40.

Рецензент: кандидат ветеринарных наук, профессор Г.А. Зон, Сумський національний аграрний університет